

Felhordó készülék delejtü nélkül.

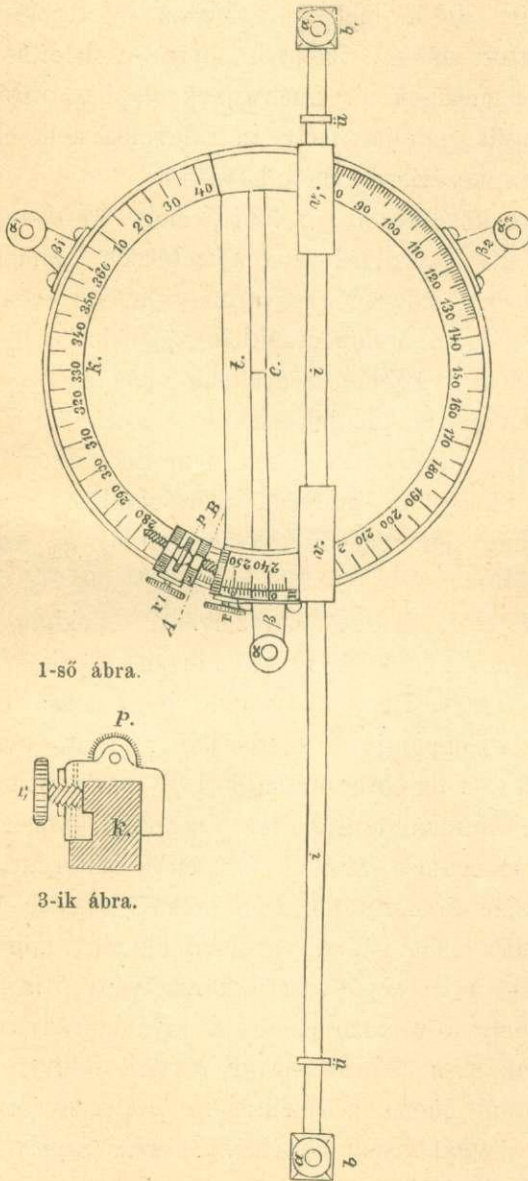
Szerkesztette és ismerteti: Pető Lajos, kir. erdőfelügyelő.

Az alább leírt és a mellékelt rajzban $1/2$ természetes nagyságban bemutatott műszer célja az, hogy a delejtüs műszerrel eszközölt felmérések eredményeinek papírra való felhordásánál a delejtüt pótolja, mely tudvalevőleg nem eléggé szabatos és a gyors kezelésre sem alkalmas.

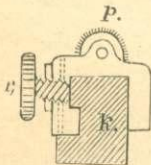
Fő alkrészei a következők: k fokív, mely 360^0 -ra van beosztva. Ezen fokívvál szilárd összeköttetésben vannak az α , α_1 és α_2 tűhegyben végződő csavarokat tartó s ezen csavarok felvételére szolgáló oszlopocskákban végződő β , β_1 és β_2 lemezek. A tűhegyben végződő csavaroknak az a célja, hogy velük a k fokívet a rajzlaphoz lehessen erősíteni.

i irányrud, mely b , b_1 oszlopokon nyugszik. Ezen oszlopok azon célból, hogy az irányrud a rajzlaphoz erősíthetessék, szintén tűhegyben végződő csavarokkal a , a_1 vannak felszerelve.

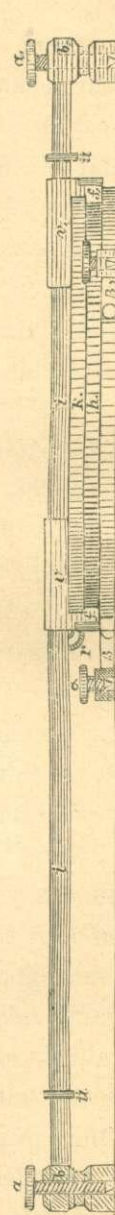
Az irányrud v v_1 vezető körszelvény tokokban $ü$ $ü_1$ ütközőkig ide s tova tolható. A vezető körszelvényekre t vonalzó van szilárdan ráerősítve, oly módon, hogy belső élének c pontja a fokív középpontjával összeesik. A vezető körszelvények ezenkívül a 2-ik ábrán látható f , f_1 párkányukkal a fokív h hornyába vannak beeresztve, úgy hogy az irányrud megfelelő irányu mozgatása által k fokíven körülforgathatók, miközben a t vonalzó is körül forog, a nélkül, hogy c pontja a fokív középpontját elhagyná. A vonalzó éle így mindég a kör sugarát képezi. A v jegyü vezető körszelvényen n nonius van alkalmazva, mely a vonalzó élének a kívánt irányba való beállítására szolgál s r fékező csavar által a fokíven megcsúsztatható. A nonius finomabb igazítására p parányicsavarral ellátott készülék szolgál, mely r_1 fékező csavar segélyével a fokívre szintén rászorítható.

1-ső ábra.

3-ik ábra.

2-ik ábra.

A műszer alkalmazása a következő :

A készüléket a felmérés alkalmával készített vázlat (Croquis) figyelembe vételével a rajzlapon úgy helyezzük el, hogy a felhordandó vonal a lapra reá férjen s a t vonalzó c pontja a fölmért vonal 2. pontját képezze; egyuttal a fokívet is a rajzlaphoz erősítjük, s a nonius 0 pontját a fokív azon osztás részére állítjuk be, melyet műszerünk a 2-ről 1 pontra való irányzásnál mutatott.

Ily állásban az irányrudat a rajzlapra erősítvén, az 1. és 2. pont közti vonalat c középpontból, mint az ezen vonal 2-vel jelzett pontjából, a megfelelő léptékben falrakjuk. Most az irányrudat és a noniust felszabadítván, ez utóbbit az irányrud segélyével még mindig a rajzlaphoz erősített fokíven addig forgatjuk körül, míg annak 0 pontja a fokív azon osztás részét éri el, melyet a felvételnél használt műszer a 2-vel jelzett pontról a 3-ra való irányzásnál mutatott, s ezen állásban az irányrudat és noniust megerősítjük. Ez által a vonalzó éle a 2. és 3. pontok közötti iránynak megfelelő állásba jutott, annak c pontja pedig előbbi helyén maradt. Ezután a 2. pontból irányvonalat huzunk, s arra a 2. és 3. pontok közötti távolságot körzővel felhordjuk.

Ez megtörténvén, felszabadítjuk a fokívet, s az irányrudon addig toljuk odább, míg a vonalzó c pontja a 3-al jelzett pontra jut. E művelet alatt az irányrud szilárd állását megtartván, a vonalzó éle előbbi irányát nem változtatta s így a nonius is a fokív ugyanazon osztás részén áll mint előbb. Most a fokívet erősítjük a rajzlaphoz, az irányrudat és noniust ellenben felszabadítjuk s a 0 pontot átviszszük azon osztás részre, melyet a 3. és 4. pont közti irány mutat. Itt újra megerősítvén mindkettőt, az előbb leirt módon a 3. és 4. pontok közötti vonalat szerkesztjük, stb. Magától értetik, hogy

a noniusnak a kivánt osztás részre való beállításánál mindannyiszor a finomabb igazítás is igénybe veendő.

Azon esetben, ha a fokív tovább tolás közben, az irányrud ütközőjéhez ér és a vonlzó c pontja még nem jutott el az uj pontra, akkor ugy segítünk magunkon, hogy a fokívet ideiglenesen megerősítjük, az irányrudat pedig felszabadítván kitoljuk, minek megtörténte után a művelet megint tovább folytatható.

Hogy a felmérés eredményét műszerünkkel egyenesen a térképre hordhassuk fel, a felhordást a fent leirt eljárástól eltérőleg ugy kell végezni, hogy a fokív középpontja, illetőleg a vonalzó közepe (c) nem a 2., hanem az 1. pontra helyeztessék, a fokív 0 és 180^0 -a pedig az ezen ponton át huzott valódi déllőbe essék.

Ha tekintetbe vesszük, hogy e műszer gyorsan és egyszerűen kezelhető, hogy a fokív tetszés szerinti nagyságban lévén készíthető, annak helyes szerkesztése által egészen a theodolitól várható pontosságot érhetjük el, hogy továbbá nem vagyunk kénytelenek a rajzot ugyanazon állásban megtartani, hanem a világosságnak megfelelően fordíthatjuk, hogy az eredmény nincs alávetve azon külbehatásoknak, melyeknek zavaró befolyása a delejtű alkalmazásánál részint az asztal rezgése, részint a vastárgyak közelléte miatt kikerülhetetlen, és végre, hogy azt az időt is megtakaríthatjuk, melyet a delejtű használatánál amiatt veszítünk, hogy kénytelenek vagyunk minden egyes pont meghatározásánál a tű nyugodt állását bevárni, ugy hiszszük, nem fog merészségnek feltűnni azon állításom, hogy e műszer helyesen szerkesztve, egészen jogosan igényt tarthat arra, hogy a delejtűs felhordót előnyvel helyettesíthesse.